

УДК 338.48–6327–57–522

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ХРИСТІЯНСЬКИХ САКРАЛЬНИХ МІСЦЬ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Городиський Ю.Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Здійснено ретроспективний аналіз формування і розвитку мережі сакральних місць у Львівській області. Розроблено класифікацію об'єктів паломництва за часом виникнення (першою згадкою, народним переказом, першим чудодійним дійством). Виокремлено групи сакральних місць, кожна з яких відповідає конкретному історичному періоду. Наведено коротку характеристику найголовніших релігійно-сакральних об'єктів.

Ключові слова: паломництво, сакральна географія, моці святих і блаженних, чудотворні ікони, святі цілющі джерела.

Актуальність проблеми. Львівська область належить до областей України з найвищим рівнем релігійності населення. На території області розташована велика кількість християнських храмів різних конфесій. Релігійне життя упродовж століть формувалося під впливом економічних, культурних і демографічних процесів. У області є багато паломницьких об'єктів, що мають особливе значення для християн. Левова частка давніх об'єктів втрачена через нешанобливе ставлення або знищена загарбницькими режимами. Ретроспективний аналіз християнських паломницьких місць у Львівській області є актуальним, адже більша частина населення регіону сповідує християнство і бере участь у паломницькому русі.

Аналізостанніх досліджень і публікацій. Вивченню питань сакральної географії та паломництва туризму присвячено публікації українських науковців О. Шабля [9], С. Павлова [5], К. Мезенцева, О. Любіцевої [4], Л. Шевчук [10], А. Ковальчук [2], І. Ровенчак [8] та ін. Інформацію про паломницьку діяльність можна отримати на сайтах релігійних конфесій, а також туристичних фірм. Чимало інформації надає патріарший паломницький центр Української Греко-Католицької Церкви, який займається створенням бази даних сакральних об'єктів УГКЦ [3], а також виданням професійних карт відпустових місць УГКЦ, путівників цієї тематики. Створені інтернет-сайти релігійно-паломницької тематики, зокрема, "Патріарший паломницький центр УГКЦ" [7], "Святині, що містяться в храмах Львівської єпархії УПЦ" [6]. Крім цього, є доволі багато публікацій із релігійно-паломницького туризму, в яких наводиться характеристика конкретних місць паломництва.

Мета дослідження. Головна мета дослідження – ретроспективний аналіз формування мережі паломницьких об'єктів на території Львівської області.

Виклад основного матеріалу. Активний розвиток географії релігій в Україні у період після проголошення незалежності відкрив для науковців-географів багато нових тем для дослідження.

Однією з них є проблематика паломництва, яку вивчає також і географія туризму. Різномічне дослідження паломницьких місць дасть змогу запропонувати нові паломницькі тури, виявити економічні, екологічні, соціальні проблеми, що виникають із розвитком цього виду туризму.

Паломництво є одним з найдавніших видів подорожей. Від найдавніших часів люди вшановували місця, пов'язані з об'явленням Бога, Його особливою присутністю, важливими подіями священної історії, життям видатних людей, їх смертю чи місцями поховання. Часто такі місця асоціюються з літургійними богослужіннями, природними феноменами чи творами мистецтва, наділеними чудодійною силою (цілющі джерела чи купелі, могили з мощами святих, ікони).

Християнство, порівняно з іншими монотеїстичними релігіями, вносить радикальну новизну в розуміння святих місць. На відміну від старозавітної віри Ізраїлю та ісламу, християнство не сповідує заповідей про обов'язковість паломництва до святих місць. Християнство за своєю суттю є історичною релігією, вчення якого полягає не в ідеях та принципах, а в реальних подіях життя і смерті Господа та Його послідовників (апостолів, мучеників і подвижників). Святі місця і предмети (ікони, моці та реліквії), які вшановують християни, пов'язані з церковною пам'яттю про Христа і святих, любов'ю до них і до всього, що дотичне до їхнього земного життя на.

Масштабне відродження святих місць та їх ушанування розпочалося в IV ст., коли по декількох віках гонінь християнство стало не тільки дозволеною, а й офіційною державною релігією, і римський імператор-християнин Костянтин Великий почав відроджувати Єрусалим. У Єрусалимі були збудовані храми Гробу Господнього, Воскресіння та Вознесіння Христового, Чесного Хреста Господнього, у Вифлеємі – церква Різдва Христового [6]. Упродовж наступних століть у різноманітних частинах християнського світу з'явилися тисячі паломницьких місць, світового, регіонального, національного значення.

Паломницька діяльність у Львівській області має багате минуле і залишається протягом століть основним різновидом подорожей. На території області розташовано 67 релігійно-паломницьких місць, кожне з яких має свою історію та значення. За часом виникнення (першою згадкою, народним переказом, першим чудодійним дійством) вони поділяються на п'ять груп; кожна з них відповідає конкретному історичному періоду (див. таблицю і рисунок).

До першої групи належить м. Самбір, де вцеркві Різдва Пречистої Діви Марії зберігається чудотворна ікона Богородиці, написана, за переказами, свангелістом Лукою на кипарисовій дошці. Самбірська чудотворна ікона – один із найстаріших об'єктів паломництва в області. Дослідники відносять її до найдавніших українських ікон, що походять із XII–XIII ст. Її привезли до Самбора двоє грецьких купців на початку XVII ст. За релігійними джерелами, 15 вересня 1727 р. сталося перше чудо – ікона плакала. 17 жовтня 1727 р. на іконі знову з'явилися сльози на очах Богородиці. Спеціальна церковна комісія визнала плач Богородиці на іконі надприродним явищем, а ікону – чудотворною. Тоді стали відомими випадки зцілення людей, які молилися перед іконою. 22 грудня 1727 р. Самбірську ікону проголошено чудотворною.

Восени 1996 р. ікону передали на реставрацію до Львова. Після реставрації ікона побувала у львівських та дрогобицьких храмах, а 23 лютого 1997 р. повернулася до Самбора. 3 грудня (з можливим перенесенням на неділю) визначено як день пошанування самбірської чудотворної ікони Пресвятої Богородиці, а 15 лютого – днем її віднайдення.

Друга група об'єктів існувала ще за часів татарських нападів на українську землю. Під час таких нападів люди тікали в ліси, шукаючи порятунку, молились перед іконами, і з чистою вірою та щирими молитвами на порятунок відбувалися чуда.

Окрасою і найбільш цінністю в регіоні є Жидачівська чудотворна ікона в церкві Воскресіння Господнього. Ікона Пресвятої Богородиці “Жидачівська Оранта” написана 1406 р. монахом Веніаміном і передана до Жидачівського василіянського монастиря. Про дату написання ікони та її автора сповіщає напис на звороті: “Образ цей Воплочення Пречистої Присно Діви Марії намальований і відданий до монастиря Жидачівського року Божого 1406 Ієромонах Веніамін”. Ікона є унікальною пам'яткою середньовічного українського малярства. Богородиця зображена на повний зріст у строго фронтальній позі з піднятими

руками, як у Софії Київській. У складках мафорія (плаща) на грудях Богородиці погрудне зображення дитяти Христа-спасителя, який лівою рукою підтримує сувій, а правою благословляє. Перші згадки про чудотворність ікони оприлюднив учений А. С. Петрушевич у своїй праці “Сводная Галицько-Руська літопись”. Хроніка чудес Жидачівської чудотворної ікони Пресвятої Богородиці велася з 1750 р. [6].

Ще одна реліквія, історія якої пов'язана із середньовіччям, – Сокальська чудотворна ікона. На початку 1392 р. під час чергового турецько-татарського нападу церква Благовіщення Пречистої Діви в Сокалі згоріла, але ікона Пресвятої Богородиці залишилася неушкодженою. Згідно з легендою, придворний художник короля Владислава II Ягайла Яків Венжик десь близько 1392 р. написав для української церкви в Сокалі ікону, подібну на Матір Божу Ченстоховську, на знак подяки за повернення зору. У 1951 р. бернардинці забрали ікону Богородиці до свого монастиря в Кракові, а 19 грудня 2002 р. урочисто перевезли її до костелу святого Станіслава Кости в Грубешові (Польща), помістивши в санктурії Матері Божої Сокальської Потішення. У Сокалі зберігається копія, яку написав 8 вересня 1843 р. художник Машковський.

До інших сакральних об'єктів відносять святі цілющі джерела, які мають давню історію. Вони розташовані в лісі неподалік від населених пунктів. На цих місцях неодноразово являлася Богородиця сільським мешканцям. Згідно зі свідченнями, вода має властивість не псуватися і дивним чином оздоровлює. Над джерелами встановлено фігурки Матері Божої і зведенокам'яні каплиці. Кожного року до цих сакральних місць прямують тисячі людей, прагнучи оздоровитися від недуг.

До третьої групи належать об'єкти, які пов'язуються з переходом від середньовіччя до раннього нового часу, коли формувалися матеріальні і духовні надбання людства, інтенсивно розвивалися наука, освіта, література, мистецтво, мораль і релігійна сфера.

Саме в цей період релігійне життя українського народу відроджувалося. Виникали монастирі, лаври, чернечі установи, релігійні об'єкти, зокрема, у Львівській області – Крехівський монастир святого Миколая отців-василіян – монастир ЧСВВ УГКЦ в с. Крехів. Заснований 1612 р. монастирський ансамбль – пам'ятка архітектури національного значення XV–XVII ст. Засновниками Крехівського монастиря вважають ченців Києво-Печерської лаври Йова та Сильвестра, які в 1590-х роках поселились у вирубаній в скелі печері за 12 км від м. Жовква. З часом

Класифікація місць паломництва у Львівській області за часом

X–XII ст.	XIII–XV ст.	XV–XVIII ст.	XIX–XX ст.	Не з'ясовано
м. Самбір	м. Жидачів м. Сокаль с. Биличі с. Тишковичі с. Урич	м. Глиняни м. Жовква м. Львів м. Рудки м. Стрий м. Червоноград м. Яворів смт. Гніздичів смт. Підкамінь с. Борусів с. Заглина с. Крехів с. Лісок с. Махнівці с. Нестаничі с. Підгірці с. Раковець с. Тартаків с. Туринка с. Тучне с. Улівок с. Унів	м. Борислав м. Броди м. Городок м. Дрогобич м. Кам'янка-Бузька м. Львів м. Мостиська м. Рава-Руська м. Радеків м. Турка м. Ходорів смт. Поморяни с. Баня-Лисовицька с. Бориничі с. Боянець с. Вербляни с. Вербиця с. Воля-Довголуцька с. Дроговиж с. Грушів с. Губичі с. Жужеляни с. Корсів с. Криве с. Крисовичі с. Маркопіль с. Махнівці с. Пługів с. Сопошин с. Синьковичі с. Страдч с. Чишки с. Шандровець	с. Межироди с. Острівчик-Пильний с. Старе Село

ченців побільшало. За підтримки магната Станіслава Жолкевського вони збудували неподалік від печери церкву святих Петра і Павла, пізніше церкву Преображення і Троїцьку церкву. З 1660-х років за підтримки короля Міхала (Михала) Вишневецького монастир був оточений фортечними мурами, які замикали чотири високі вежі. За його мурами від нападів татар не раз рятувалось багато людей. Під час облоги 1672 р. монастир захищав молодий Іван Мазепа. У 1721 р. Крехівський монастир став греко-католицьким. З цього часу ще більше посилюється його релігійне значення. Замість дерев'яної постала мурована будівля. Монастир славився своїми чудотворними іконами, яких у Крехові було чотири: три ікони Богородиці (одна з Верхрати) та ікона святого Миколая Великого [11].

Верхратську чудотворну ікону Богородиці зі скасуванням василіянського монастиря у Верхраті 1808 р. перенесено до монастиря отців-василіян у Крехові. Тут продовжували здійснюватися чуда. Після закриття монастиря в Крехові чудотворну

ікону вдалося перенести до храму святої Параскеви П'ятниці у Львові. З виходом із підпілля Української Греко-Католицької Церкви 19 травня 1991 р. Крехівську (Верхратську) чудотворну ікону Пресвятої Богородиці повернуто до Крехова.

Ще однією релігійно-паломницькою пам'яткою державного значення є Свято-Успенська Унівська лавра Студійського уставу – один із найдавніших монастирських комплексів України, центральна обитель Галицької єпархії впродовж XIV–XVIII ст., осередок чернечого життя монахів Студійського уставу, унікальний архітектурний ансамбль, розташований у с. Унів Перемишлянського району.

Перша письмова згадка є в привілеї короля Владислава II Ягайла 1395 р. Засновником монастиря вважають лицаря Олександра Ванька Лагодівського зі с. Лагодів, який зцілювався водою з місцевого джерела (уві сні йому вказала на місце джерела Богородиця). Він збудував дерев'яний храм і монастир (пізніше зруйновані татарами).

Монастир зведено, ймовірно, в XV ст. У 1542 р. він став архімандрією. Перший архімандрит – Анастасій Радилівський, потім – Гедеон та Ісає Балабани. Із 1668 р. архімандритом був Варлаам Шептицький, який перейшов на унію у 1681 р. За нього споруджено високий земляний вал із ровом довкола монастиря [1].

У 1913 р. митрополит Андрей Шептицький передав Унівську обитель монахам Студійського уставу і невдовзі надав їй статус лаври. У 1950 р. лавру закрили, розмістивши там психіатричну лікарню. Розписи в храмі були забілені, посеред храму влаштували багаття, на яких спалювали церковні та богослужбові книги. До наших днів не дійшов оригінал Унівської чудотворної ікони. Вже за часів митрополита Михайла Левицького вона була значно пошкоджена, тому виготовили копію на полотні, яку помістили на оригіналі, оздобивши окладом. Ще одна копія ікони Богородиці до 1939 р. була в монастирській каплиці. Обидні святині втрачено після закриття Унівської лаври радянською владою.

У 2008 р. Блаженніший Любомир Гузар надав Свято-Успенській Унівській лаврі статус ставропігійського монастиря. Сьогодні Свято-Успенська Унівська лавра є одним із найбільших паломницьких центрів Західної України. Починаючи з 1994 р., кожного травня до Унева йде дводенна молодіжна проща, організована студентським товариством “Обнова”, Мальтійською службою допомоги і монастирем студитів.

До періоду кінця XV ст. відносимо й два монастирських комплекси: монастир Благовіщення Пречистої Діви Марії в с. Підгірці та монастир Походження древа Хреста Господнього в смт. Підкамінь Бродівського району. Вперше в історичних документах монастирі згадуються в XIV ст. Монастир у Підкамені неодноразово спустошували татари. В 1612 р. розпочались будівельні роботи в храмі та монастирі. Цього ж року ченці принесли зі собою образ Божої Матері з Дитям. Щороку до монастиря прибувають тисячі паломників, щоб ушанувати чудотворне Розп’яття (XVII ст.), дивом урятоване від спалення в страшні роки переслідувань, копію Підкамінської чудотворної ікони (оригінал був вивезений до Вроцлава, Польща) та празничну ікону “Не ридай мене, Мати”.

На зламі історичних епох, при переході від раннього нового часу до нового часу та новітнього (сьогодення) надзвичайно гостро постало питання про роль церкви та релігії. Адже на території Львівської області, як і в Україні загалом атеїстична радянська влада забороняла будь-яку релігійну діяльність. Незважаючи на гоніння на

релігійні організації, кількість релігійно-паломницьких об’єктів зростала. У XVIII–XX ст. частка виникнення паломницьких місць, дезберігаються об’єкти паломництва, збільшилась.

Серед найвідоміших паломницьких місць цього періоду виокремлюється Страдецька гора поблизу с. Страдч Яворівського району. Початки християнства на цій території сягають XI ст. Приблизно тоді прибули монахи, вирубили в кам’яному пагорбі монастирську церковцю з кам’яним престолом. Цей монастир проіснував недовго, до 1242 р. Повертаючись із військового походу, татари підпалили обитель і винищили людей, які тут переховувались. За народними переказами, тоді тут уперше об’явилася Богородиця.

Великою святинею на Страдецькій горі є парафіяльна церква Успіння Пресвятої Богородиці, збудована 1795 р. на місці колишньої дерев’яної церкви поч. XV ст. Церква має велику духовну і мистецьку цінність, бо в ній зберігаються копія чудотворної ікони Матері Божої Нерушимої Стіни (написана після Другої світової війни (оригінал, що сягає ще княжих часів, зник під час або відразу після війни), запрестольна ікона Успіння Пресвятої Богородиці (ймовірно XVIII ст.) та дві ікони намісного ряду іконостаса – Ісуса Христа з відкритим серцем та Матері Божої Неустанної Помочі [6].

Серед численних чудотворних місць на території області – с. Корсів. Найбільшим скарбом села є чудотворна ікона Матері Божої, яку в часи переслідування Святої Унії царським режимом принесли з Почаєва у 1831 р. Серед 50 офіційно зареєстрованих у книзі-літописі найважливіших чуд найбільшу увагу приділено події 1831 р., коли в краї лютувала епідемія холери. Підтвердженням чудесних зцілень того часу від недуги стало вилите зі золота серце з датою “1832 р.”, яке лежало на оксамитовому покривалі під іконою. Поряд було ще понад 70 срібних і золотих дарів – свідчень інших оздоровлень. Ці дари зникли під час переходу церкви в лоно УГКЦ в 1991 р.

Грушівську чудотворну ікону Пресвятої Богородиці написав іконописець Стефан Чаповський у 1806 р. Спочатку її помістили на вербі, в дуплі якої чудесним чином з’явилося цілоще джерело. Щоб не допустити великого скупчення народу біля джерела місцеві урядовці надумали зруйнувати святиню і зневажити ікону. Але місцеві мешканці та прочани перенесли ікону до сільської церкви в с. Грушів. Згодом вербу зрубали, джерело осквернили. Лютування в краї у 1855 р. епідемії холери змусило людей звернутися до Небесної Заступниці.

18 березня 1959 р. церква була закрита, але прочани молилися до Грушівської чудотворної ікони

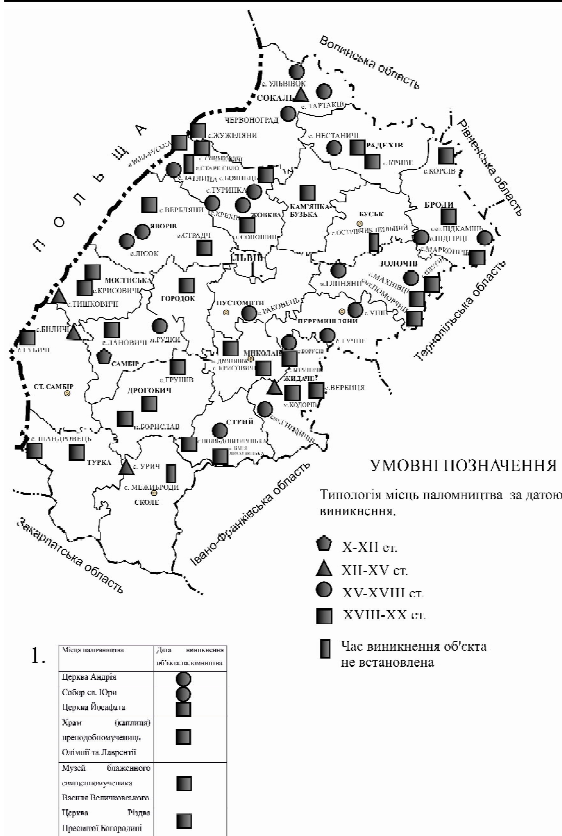

Рис. 1. Виникнення паломницьких місць у Львівській області

навіть перед зачиненими дверми. 26 квітня 1987 р. 12-річній дівчинці на балконі зачиненої церкви об'явилася Пресвята Богородиця. З цього часу Грушів знову набув слави відомого відпустового місця.

Монастир святого Юра, що в Червонограді, славиться чудотворною іконою, яку 1765 р. подарував василіянській чернечій обителі в Кристинополі український шляхтич Станіслав Садовський. 26 січня 1771 р. на підставі рішення духовної комісії владика Максиміліан Рило своєю грамотою проголосив Кристинопільську ікону Пресвятої Богородиці чудотворною.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. слава про Кристинопільську чудотворну ікону Божої Матері полинула далеко за межі області. Визнаючи цей факт і підтверджуючи чудотворну вагомість образу Пресвятої Богородиці, у 1902 р. Папа Римський Лев XIII надав василіянському храму Святого Юра відпусти на Богородичні свята, а також на свято святого Онуфрія. Відпусти у Кристинопільському монастирі були величаві й багатолюдні. В червні 1947 р., з приходом комуністичного режиму, василіянська чернеча обитель перестала функціонувати. 17 червня 1947 р. останніми залишили спорожнілий монастир о. Арсен Кулибаба, брат Якінт Пилип та брат Веніамин. Вони переїхали до Варшави, і таємно

вивезли святиню – чудотворну ікону Божої Матері. Спочатку ікона перебувала в каплиці дому сестер-службниць, пізніше – в каплиці отців-василіян. Від того часу аж до 1994 р. ікона зберігалася в церкві Успіння Богородиці у Варшаві.

Серед визначних паломницьких місць виокремимо храм Різдва Пресвятої Богородиці в с. Воля-Довголуцька (Стрийського району) та храм Успіння Пресвятої Богородиці в с. Дроговиж (Миколаївського району). Історія цієї чудотворної ікони сягає корінням XVIII ст. Двоє мешканців Волі-Довголуцької, в'їжджаючи до села, побачили видіння – Божу Матір з дитятком на руках у великому сяйві. Місцевий священник порадив їм звернутися до маляра, і так була написана ікона, яку урочисто помістили в храмі. За посередництвом ікони стали відбуватися чуда.

Чудотворна ікона Матері Божої з Дроговижа дослідники датують XV–XVI ст. Вона є пам'яткою західноукраїнського іконопису, “твором високого письма”. Перші документальні відомості про ікону сягають 1834 р. Ікона була коронована, зодягнена в шати, однак коли відбулося визнання її чудотворною, час коронації і на які свята були надані відпусти – невідомо. На зворотному боці ікони напис: “Сей образ визнаний знатоками старовини в 1901 р. на 600 літ давности”. Проте сучасні мистецтвознавці датують ікону XV–XVI ст. У 2005–2006 рр. ікона відреставрована.

До останньої групи об'єктів належать місця, історичну дату яких не з'ясовано. Це місця, пов'язані з чудодійною водою, тобто цілющими властивостями води. До таких джерел відносимо святе цілюще джерело в с. Острівчик-Пильний Буського району, святе джерело архистратига Михаїла в Старому Селі Жовківського району та святе цілюще джерело Пресвятої Богородиці в с. Межиброди Сколівського району.

Висновки. Львівська область є регіоном України, де впродовж сторіч активно розвивався християнський паломницький рух. Найдавніші місця паломництва в регіоні з'явилися у період Київської Русі. Вони пов'язані з найдавнішими поселенськими ареалами. У великій кількості паломницькі об'єкти почали з'являтися з XV ст. Ймовірно, це зумовлено зростанням мережі поселень, збільшенням кількості населення і відповідно активізацією релігійного життя. Найбільше сакральних місць, близько половини, виникло порівняно недавно, у XIX–XX ст. Паломницькі місця розміщені по території області більш-менш рівномірно. Лише, у південних гірських районах і північних їх трохи менше. Це, очевидно, пов'язано з меншою у них щільністю населення.

Література

1. Вечерський В. В. Українські монастирі / В. В. Вечерський. – К.: Наш час, 2008. – 400 с.: іл. – (Невідома Україна).
2. Ковальчук А.С. Географія релігії в Україні: моногр. / А. С. Ковальчук – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 308 с.
3. Конфесійна карта Львівщини: інформаційно-статистичний довідник. – Львів, 1997. – 84 с.
4. Любіцева О. Географія релігій / О. Любіцева, К. Мезенцев, С. Павлов. – К: Артєк, 1998. – 504 с.
5. Павлов С. В. Організація релігійно-географічної сфери України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук / В. С. Павлов. – К., 1999. – 235 с.
6. Патріарший паломницький центр Української Греко-Католицької Церкви (ППЦ УГКЦ) / автори-упорядники І. Голота, М. Влад, с. М. Гузіль, В. Гіщинський. – К. : Вид-во НВФ «Карти і Атласи», 2011. – 178 с.
7. Православні організації Львівської єпархії Української православної церкви (Московського патріархату) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://upc.lviv.ua/>
8. Ровенчак І. Українська географія релігії: історія формування та предмет дослідження / І. Ровенчак // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. - Випуск 2 (8) – 348 с.
9. Шаблій О. И. Сакральная география: становление и проблемы развития. Проблемы территориальной организации общества / И. О. Шаблій, И. А. Висътак. – Пермь, 1993. – 362 с.
10. Шевчук Л. Т. Сакральна географія / Л. Т. Шевчук. – Львів: Світ, 1999. – 160 с.
11. Шкраб'юк П. Крехів: дороги земні і небесні / П. Шкраб'юк. – Львів, 2002. – 287 с.

References

1. V. Vechersky. Ukrainian monasteries (p. 53-54).
2. A. Kovalchuk. Geography of religion in Ukraine (p. 30-31)
3. I. Golota. Confessional map of L'viv region (p. 84).
4. O. Lubiceva, K. Mezencev, S. Pavlov. Geography of religions (p. 504)
5. S. Pavlov. Organization religious-geographic sphere of Ukraine (p. 235)
6. I. Golota, M. Vlad, M. GuzmI, V. Hishchynsky. The patriarchal pilgrimage center of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC PPC) (p. 178).
7. Orthodox organizations of the L'viv Eparchy of the Ukrainian Orthodox Church (Moscow Patriarchate). <http://upc.lviv.ua/>
8. I. Rovencak. Ukrainian geography of religion: history of the formation and subject of research (p. 348).
9. O. WSablij. Sacramental geography: becoming and problems of development (p. 362).
10. L. Shevchuk. Sacramental geography (p. 160).
11. P. Shkrabyuk. Krekhiv: roads of earthly and celestial (p. 237).

Городьський Ю.Я. Ретроспективний аналіз формування сети християнських сакральних мест во Львовской області. Осуществлен ретроспективний аналіз формування и развития сети сакральных мест во Львовской области. Разработана классификация объектов паломничества по времени возникновения (первое упоминание, народное предание, первый чудодейственный акт). Выделены группы сакральных мест, каждая из которых соответствует конкретному историческому периоду. Приведена краткая характеристика главных религиозно-сакральных объектов. **Ключевые слова:** паломничество, сакральная география, мощи святых и блаженных, чудотворные иконы, святые целебные источники.

Gorodysky Y. Retrospective analysis of forming of network of Christian sacramental places in Lviv area. The retrospective analysis of researches of forming and development of sacramental places is in process considered. Classification of objects of pilgrimage is developed on the date of origin (by the first mention, folk translation, first miracle action). The separate groups of sacramental places are selected each of which answers a concrete historical period. Short retrospective description of the most important is resulted religiously sacramental objects.

With growth of amount of travelling with the purpose of visit of religious objects, religious tourism (sacramental tourism) develops rapid rates, as one from modern directions recreation-tourist to activity.

Key words: pilgrimage, sacramental geography, earthly remains of saints and beatific, miraculous icons, sainted healthful sources.